תורה אור

גמ' תנינא חדא זימנא *בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח? אמר רבה לאפוקי מדרבי יהושע דאמר ככר אין מידי אחרינא לא קמשמע לן "בכל", איתיביה אביי בכל מערבין עירובי חצירות ובכל משתתפין שיתופי מבואות ולא אמרו לערב בפת אלא בחצר בלבד מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע וקתני "בכל" אלא אמר רבה בר בר חנה לאפוקי מדרבי יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא קמשמע לן "בכל", ופרוסה מאי טעמא לא? אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי משום איבה, אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי עירבו כולן בפרוסות מהו? א"ל °שמא יחזור דבר לקלקולו. א"ר *יוחנן בן שאול ניטלה הימנה כדי חלתה וכדי דימועה מערבין לו בה והתניא כדי דימועה מערבין לו בה, כדי חלתה אין מערבין לו בה לא קשיא הא *בחלת נחתום הא בחלת בעל הבית *דתנן שיעור חלה אחד מעשרים וארבעה, העושה עיסה לעצמו ועיסה למשתה בנו אחד מעשרים וארבעה. נחתום שהוא עושה למכור בשוק וכן האשה שעשתה למכור בשוק אחד מארבעים ושמונה. אמר רב חסדא תפרה בקיסם מערבין לו בה, והא תניא אין מערבין לו בה לא קשיא הא דידיע תפירה הא דלא ידיע תפירה. א"ר זירא אמר שמואל מערבין בפת אורז ובפת דוחן, אמר מר עוקבא לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל בפת אורז מערבין, ובפת דוחן אין מערבין. אמר רב חייא בר אבין אמר רב מערבין בפת עדשים, איני והא ההיא דהואי בשני דמר שמואל ושדייה לכלביה ולא אכלה? ההיא דשאר מינים הואי דכתיב °ואתה קח לך חטין ושעורים ופול ועדשים ודוחן וכוסמים וגו' רב פפא אמר ההיא צלויה בצואת האדם הואי דכתיב °והיא בגללי צאת האדם תעגנה לעיניהם" מאי "ועוגת שעורים תאכלנה? אמר רב חסדא לשיעורים רב פפא אמר *עריבתה *כעריבת שעורים ולא *כעריבת חטים:

מתני' נותן אדם מעה לחנוני ולנחתום כדי שיזכה לו עירוב דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים לא זכו לו מעותיו ומודים

יחזקאל ד

שם יב

גמ' לאפוקי מדר' יהושע דאמר פת אין מידי אחרינא לא קא משמע לן מתני' בכל. אפילו יין ופירות, ואי מההיא הוה אמינא התם הוא דבעירובי תחומין עסקינן והתם מודה רבי יהושע דליכא למיחש משום איבה כי הכא בעירובי חצירות דטעמא משום איבה כדלקמן אבל בעירובי חצירות אימא לא, להכי הדר תנייה גבי חצירות. ולישנא אחרינא גרסינן לאפוקי מדר' מאיר דאמר בפת אין מידי אחרינא לא בפ' הדר (לעיל דף עא:) קמ"ל בכל, והיא היא: **איתיביה אביי בכל מערבין עירובי חצירות גרסינן ובכל משתתפין שיתופי מבוי.** בין בפת בין ביין בין בשאר פירות: **ולא אמרו לערב בפת כו'.** "ובכל מערבין" דרישא הכי קאמר בכל מיני פת מערבין עירובי חצירות: **מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע.** וללישנא אחרינא ר' מאיר: **וקתני בכל.** אלמא ומתני' נמי מאי "דבכל" דתני אכל מילי קאמר ולאפוקי מהא דר' יהושע אתא דילמא "בכל" דקתני אפת קאי כברייתא והכי קאמר בכל מיני פת מערבין בחצירות, ומשתתפין במבוי בכל מילי חוץ ממים ומלח: **אלא אמר רבה בר בר חנה.** אי איכא למימר דאפקא מתני' מדרבי יהושע, אסיפא דמלתא פליגא דאמר פרוסה לא, קא משמע לן בכל: **משום איבה.** שבאין לידי מחלוקת שאומר אני נותן שלימה ואתה פרוסה: **לקלקולו.** זה פרוס וזה שלם: **פלגא.** איכא חסרון שזהו תיקונה: **כדי דימועה.** אם נדמעת שנפלה תרומה בחולין ועשו ממנה ככר זו ונטלו ממנה דימועה אחד ממאה לתקנה: **חלת נחתום.** קטנה היא ואין זה חסרון: **תפרה בקיסם.** ככר שנפרסה ותפר הפרוסות בקיסם ונראית שלימה: **ידיע תפירה.** ניכר מקום תפירתה והויא כפרוסה: **דשאר מיני פת.** מינין הרבה היו מעורבין בה דההיא ודאי לאו פת היא דכתיב גבי יחזקאל ואתה קח לך חטין וגו' וכתיב (שם כ"ד) לחם אנשים לא תאכל אלמא לאו לחם הוא: **ועוגת שעורים תאכלנה אמר רב חסדא.** האי שעורים לאו דווקא דהא שאר מינין טובא הוו בה אלא לשיעורין תאכלנה במשקל דרך רעבון ולא לשובע: ***עריבתה כעריבת שעורין.** מגונה ולא יפה כתיקון עריבת חטים שמייפה תיקון העוגה עגולה ונאה: **מתני' נותן אדם מעה לחנוני.** שהוא מוכר יין ודר עמו במבוי: **או לנחתום.** מוכר ככרות ודר עמו בחצר שיזכה לו בעירוב עם חביריו אם יבואו בני המבוי לקחת ממך ככר לעירוב או יין לשיתוף יהא לי חלק בו: **לא זכו לו מעותיו.** שאין מעות קונות עד שימשוך ואפי' עירב החנוני הזה לכל האחרים וזיכה גם לזה, אינו עירוב שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנויה לו דכיון דמעות אינן קונות לא סמכא דעתיה דהאי ולא הוי דעתיה לאקנויי ונמצא מערב לו במעותיו שלא מדעתו:

איתיביה אביי בכל מערבין עירובי תחומין כו'. כך היא הגירסא בספרים ישנים וכן גרס ר"ח ופירש ה"ר אברהם טולה סוגיא דה"ק תנינא חדא זימנא בכל מערבין כו' משמע סתמא בין בעירובי חצירות בין בעירובי תחומין אמר רבה לאפוקי מר' יהושע דאמר פת אין כו' והאי בכל מערבין אכולהו עירובין קאי ואכולהו פליג ר' יהושע ואומר פת אין מידי אחרינא לא ולהכי איצטריך תרי זימני דאי לא הדר ותנא בבא דהכא הוה מוקמינן ההיא דלעיל בתחומין דאיירי בהו כולי פירקא ומילתא דר' יהושע דהכא הוה מוקמינן בחצירות דמיירי בהו לעיל ולא מפקא ההיא דלעיל כלל מרבי יהושע דהכא אבל השתא דמיתניא נמי גבי מלתיה דרבי יהושע מפקא מדידיה דלאיפלוגי קאתי איתיביה אביי פריך על מה שאמר שסבר רבי יהושע דאפילו בתחומין אין מערבין אלא בפת והכי גרסינן בכל הספרים הישנים בכל מערבין עירובי תחומין (א) קאמר כו' קס"ד דהאי בכל מערבין בכל מיני פירות קאמר מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע דהא אמרינן דר' אליעזר בכל מערבין בין בחצירות בין בתחומין קאמר וקתני לה גבי תחומין (ב) בכל דבר אלמא תחומין בכל דבר לרבי יהושע אלא לאפוקי מרבי יהושע כו' אלא האי בכל מערבין ה"ק בכל מיני פת מערבין בין בשלמין בין בחסרין והשתא מיירי מתני' בכל מערבין דווקא בחצירות דאיירי בהו לעיל ופליג על ר' יהושע דבעי שלמין בחצירות והא דלא שני אפירכא דאביי דודאי רבי יהושע מודה דתחומין בכל דבר ובמתניתין תנן בכל מערבין אפילו בחצירות ור' יהושע פליג בחצירות לחודייהו היינו משום דהאי ר' אליעזר איירי בתרוייהו ור' יהושע לא פליג אלא אחצירות הוה ליה לפרושי דאחצירות לחודייהו קאי*: **כדי** חלתה וכדי דימועה מערבין לו בה. ונראה לר"י דווקא בטבולה לחלה ובמדומע איירי דאי לא בעיא תיקון איכא איבה אפילו בחסרון מועט דלישנא דמתניתין משמע דשלמים לגמרי בעי ומיהו לשון כדי קשה דהוה ליה למימר חלתה ודמועתה ואור"י דנקט כדי לאשמועינן דאפילו נטל לשם חלה אם הפריש יותר מכדי צורך איכא איבה ואם תאמר כיון דאשמעינן כדי חלתה דהוה אחד מארבעים ושמונה כל שכן כדי דימועה דהוה יותר ממאה ואור"י דס"ד דדימוע כיון דחזי הכי לכהן אפילו בפורתא איכא איבה: **והא** ההיא דהואי בשני דמר שמואל כו'. עשו לנסות מה טעמא לפי שטוה הקב"ה ליחזקאל לעשות: **דכתיב** ואתה קח לך כו'. פ"ה וכתיב בתריה לחם אנשים לא תאכל אלמא לאו לחם הוא והגיה ר"ת דהאי לחם אנשים בהבראה כתיב רחוק מפרשה זו כמה דפין והכי פירושא ההיא דשאר מינין הואי דכתיב ואתה קח לך ולימי המצור ושעת הדחק נאכל ולא פת הוא אלא לנפש רעבה דכלבא בכפניה גלליה בלע [ב"ק נב:]:

לא זכו לו מעותיו. פירש הקונטרס ואפילו עירב החנוני הזה לכל האחרים וזכה גם לזה אינו עירוב שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנויה לו ובחנם פירש כן דאפילו מתכוין לו להקנות לו בחנם ואפילו זיכה לו ע"י אחר או לקח המעה וקנה לו מן השוק אינו עירוב כיון שהטעם מתכוין לקנות לו מן החנוני ואין המעה קונה לו וכל הזכיות שעושה החנוני, שלא מדעת בעל הבית קא עביד, ואין מערבין אלא לדעתו, ולשון הקונטרס נמי מוכיח כן בסמוך בארבעה:

[ועי' תוס' שבת נה. ד"ה ל"ק]

◆

רבינו חננאל

[איתיביה אביי] בכל מערבין עירובי תחומין ובכל משתתפין שיתופי מבואות ולא אמרו לערב בפת אלא בעירובי חצירות בלבד ואוקימנא להא ברייתא (לר') [דר'] יהושע היא דקתני בתחומין ובמבואות בכל ובחצירות בפת. והני מילי בשלימה אבל בפרוסה לא. ופרוסה מ"ט לא משום איבה דאמר אמאי מייתינא אנא שלימה והאי פרוסה. ואמרינן ואי אייתו כולהו פרוסות דליכא איבה מאי ושנינן גזירה שמא יביא אחד פרוסה ואחד שלימה ויבואו לידי קלקול איבה כראשון. וסוגיין דשמעתין כר' יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא: א"ר יונתן בן שאול א"ר אם ניטלה מככר העירוב כדי חלתה כדי חלת הנחתום העושה למכור בשוק או אשה העושה למכור בשוק שהוא אחד וארבעים ושמונה בעיסה וכדי דימוע שהוא אחד ממאה ועוד. דתנן בתרומות (פ"ד מ"ז) (פ') ר"א אומר תרומה עולה באחד ומאה ר' יהושע אומר במאה ועוד. ר' יוסי בן המשולם אומר [ועוד קב למאה] סאה. שתות (לדומע) [למדמע]. ואמר בתלמוד א"י והלכה כדבריו של ר' יוסי בן המשולם נמצא המדמע סאה במאה סאין הן הן חסר הין יתר שיעורו במאה וכשם שתרומה מדמעת כך חלת מדמעת. ואם ניטלה ממנה כזה השיעור ונשתייר בה מזון ב' סעודות מערבין לו בה. אבל אם ניטלה ממנה חלק אחד מכ"ד כדי חלת העושה עיסה לעצמו או למשתה בנו אין מערבין בה שכבר נעשית כפרוסה. וכן אם נפרסה כבר ותפרה בקיסם ונראית שלימה מערבין לו בה. אבל אם נראית כגון דידע היפירה אין מערבין לו בה. משמיה דשמואל אמרו מערבין בפת אורז אבל לא בפת דוחן. ועוד אמרו משמו מערבין בפת עדשים. ואם היא פת עשויה ממינים הרבה כגון חטים ושעורים ופול ועדשים ודוחן וכוסמין *) ועוגת שעורים תאכלנו לשיעורין תאכלנה כלומר כשיעור כך וכך. רב פפא אמר עריכתה כעריכת שעורים ולא כעריכת חטין כדתנן אוכלין עראי מן העיסה עד שתגלגל בחטין ותטמטם בשעורין. נגלגלה בחטין וטימטם בשעורין האוכל ממנה חייב מיתה כיון שהיא נותנת המים מגבהת חלתה ובלבד שלא יהיה שם ה' רבעים קמח: ירושלמי מפני מה אמרו מערבין בחצרות מפני דרכי שלום ומעשה באחת שהיתה דבובה עם חבירתה ושלחה עירובה ביד בנה נסתיה ונפפתיה ונשקתיה אתא אמר לאימיה אמר הכין רחמה לי מתוך כך עשו שלום הה"ד כל נתיבותיה שלום:

מתני'

---

*) נראה דחסר כאן וצ"ל ודוחן וכוסמין אין מערבין לו בה: מאי ועוגת שעורים וכו' כצ"ל.

לעיל כו: קידושין לד.

גי' הרא"ש יונתן

חלה פ"ב מ"ז

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה איתיביה וכו' בכל הספרים הישנים בכל מערבין עירובי תחומין כו' קס"ד כצ"ל ותיבת קאמר נמחק: (ב) בא"ד וקתני לה גבי תחומין דמערבין בכל דבר אלמא:

בקדיי הגי' בגמ' וברש"י בכ"מ עריכתה כעריכת. וכ"נ הגאון יעב"ץ ז"ל:

◆

גליון הש"ס

גמ' שמא יחזור דבר לקלקולו. גיטין דף ס ע"ב:

נו א טור ש"ע סי' שסו סעיף ו:

נז ב מיי' פ"ה מהלכות בכורים הלכה ג סמג עשין קמא טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף א:

נח ג ד טור ש"ע א"ח סי' שסו סעיף ו:

נט ה ו מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה ח וטוש"ע שם סעיף ח:

ס ז מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה כ סמג עשין א טור ש"ע א"ח סי' שסח:

נושא/מבנה

◇ ב' שלבים בבירור מלת "בכל" דמתני' שבאה לאפוקי מר' יהושע-אינו דין של ר' יהושע

סיכום:
לר' יהושע-לעירובי חצירות יש ב' תנאים: שיהא פת ושלם
"בכל" דמתני' בא לאפוקי מר' יהושע:
① "בכל"=לא רק פת אלא אפילו כל מיני מזון
② "בכל" בא לאפוקי רק תנאי השני של ר' יהושע אבל עדיין למש"ב בעינן פת, אלא שגם פרוסה כשרה

נושא/מבנה
⋈ I - שלמות הפת
II - מין הפת (פת אורז, דוחן וכו')

מבנה
△ ב' גרסות דשמואל בדינן עירוב בפת דוחן